

105495

Et 15-års jubileum

Den ~~17~~ 17. november 1956 ^(var det) ~~kunne man~~ ~~om noen~~
~~hadde ønsket det, hva åpenbart ingen gjorde~~ ~~ha~~
~~feiret et 15-årsjubileum. Det var~~ ~~15~~
~~den dagen~~ nøyaktig 15 år siden direktør Olav
Strand i Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap
(SKK) skriftlig bekreftet at han hadde fått sitt
styre med på å godkjenne en avtale han var kommet
frem til etter måneders forhandlinger med det
tyske selskap Nordisk Lettmetall.

Avtalen omfattet salg av 25000 kilowatt fra
Kraftselskapets vannfall Hjartdøla, som skulle
utbygges. Kontraktstiden var satt til 50 år. ~~7~~
~~forbindelse hermed~~ ~~skulle~~ SKK overdra ~~7~~ til tyskerne sin
aksjemajoritet i Porsgrunds Elektrometallurgiske
Aktieselskap (PEA), hvis ~~eiendommer~~ ~~skulle~~ ~~raseres~~ ~~til~~ ~~fordel~~ ~~for~~
eiendommer på ~~Herøya~~ ^(Pulghaten) skulle raseres til fordel for
en stor tysk aluminiumsfabrikk. Fjernledningen fra
Hjartdal til Herøya skulle bygges for Lettmetalls
regning.

Kontrakten ble av Strand selv omtalt som
^(fineste) ~~en~~ ~~forretning~~ som noensinne er gjort i Skiens-
fjorden," og det sier ikke så lite.

Heldigvis ble transaksjonen forpurret, og det
tenker jeg nok at direktør Strand ~~er~~ er glad for
idag. Like sikkert er det at han ~~var~~ ~~rasende~~ ~~på~~ ~~meg~~ ~~som~~ ~~hadde~~ ~~for-~~
purret ~~var~~ ^(planen) og ut fra hans syn dengang ^(kan det) ~~var~~ ~~ikke~~
~~også~~ ~~forståelig~~. ^{vare} ~~Men~~ ~~lenger~~ ~~kan~~ ~~is~~ ~~heller~~ ~~ikke~~
strekke min toleranse.

16 sider

F r i g j ø r i n g   o g   f e n g s l i n g

~~XXXXXXXXXX~~

Efter møtet med generaldirektør Moschl den 20. desember 1941 fortsatte tautrekningen mellom SKK og Lettmetall slik jeg har forklart i foregående kapitel. Situasjonen for PEA var usikker og truende. På den ene side hadde vi tyskerne, på den annen side SKK, som siden nyttår 1941 var "nyordnet" med et forvaltningsråd bestående av NS-ordførere. I julen og nyttårs-helgen overveiet jeg nøye hva som kunne gjøres hvis det isolerte tomtesalg ikke ble godtatt av tyskerne og SKK skulle gjøre nye fremstøt for å selge sine aksjer i PEA. Jeg kom til det resultat at den eneste mulighet for å redde selskapet måtte være at jeg meldte meg inn i Nasjonal Samling for derved å stå sterkere både overfor NS-folkene i SKK og overfor tyskerne i Lettmetall.

2. januar 1942 sendte jeg så anmodning om å bli opptatt i NS, hvilket skjedde fra 15. ~~juni~~ samme måned. Som NS-medlem var jeg forøvrig helt passiv, hvis man da ikke vil legge meg til last at jeg ga forskjellige pengebidrag, særlig til bomberammede distrikter, i tråd med hva jeg også hadde gjort tidligere i forbindelse med Nasjonalhjelpen.

Jeg fikk heller ingen "nytte" av mitt medlemskap i de gjenværende okkupasjonsår. Ordførerne i SKKs ledelse hadde lenger "ansiennitet" i partiet, og det var som nevnt andre omstendigheter enn min beskjedne rolle i NS som reddet ~~SKK~~ PEA fra å bli oppslukt av det tyske konsern. Jeg tror heller ikke noen hadde tenkt seg muligheten av at jeg skulle havne i ~~fengsel~~ fengsel ved frigjøringen. Men det gjorde jeg. Den

11. mai 1945 ble jeg arrestert og anbrakt på Ilebu.

Jeg var da nærmere 67 år. Jeg var student fra 1896, bygningsingeniør fra 1899, hadde vært ansatt i Statens veiveesen 1899-1902, derefter i South African Railways og East Rand Propriety Mines som arkitekt og ingeniør. I 1909 tok jeg diplomeksamen som bergingeniør i Freiberg. 1911-17 var jeg ved Åmdal kobberverk, fra 1914 som adm. direktør, og fra 1917 var jeg adm. direktør i A/S Kraftindustri, Oslo, og Forsgrunds Elektrometallurgiske Aktieselskap. Jeg hadde vært dommer i Arbeidsretten siden 1922 og medlem av de tvungne voldgiftsretter i en lang rekke år, jeg hadde vært medlem av Rikstrygdeverkets appellkommisjon og i Norsk Arbeidsgiverforenings representantskap og /kontrollkommisjon, videre hadde jeg sittet i den tekniske voldgiftsrett siden 1930 og i Polyteknisk Forenings hovedstyre siden 1927. Jeg var medlem av Akers herredstyre og formannskap siden 1938 og medlem eller formann i 14 kommunale komiteer.

Dette nevnes for å vise at jeg hadde en posisjon som ikke egentlig predestinerte meg som fengselskandidat. Det måtte grove midler til for å få meg innenfor piggtråden. Og mine motstandere fant midlene. Men de unnlot med flid å gi meg kjennskap til beskyldningene slik at jeg kunne verge meg mot dem, og de ga heller ikke myndighetene tilstrekkelig materiale til å vurdere beskyldningenes gehalt. De stolte formodentlig - og med rette - på at det ville ta sin tid før anklagen ble gått efter i sømmene - som da også raknet ettertrykkelig.

Forat ingen skal la seg forlede til å tro at jeg gjør meg skyldig i det som er kalt "interessebetonet erindringsforskyvning" vil jeg i alt vesentlig holde meg til samtidige dokumenter.

1899

planke og malkende

Regnskapskontroll

Stifter og malkende

av staten i 1899

5727/101

Først i slutten av august fikk vi som satt på Ilebu anledning til å skaffe oss juridisk bistand, Jeg fikk oppnevnt som forsvarer advokat C.A.Torsten- sen, og jeg siterer litt av en redegjørelse jeg sendte ham den 28. oktober, hvor jeg rekapitulerer det som var skjedd inntil da.

"Som før meddelt ble jeg den 11. mai kl. 15 av politiet hentet på mitt kontor i Karl Johansgt. 16 for å avgi en kort forklaring på Oslo politikammer. Men jeg fikk ikke anledning til å avgi noen forklar- ing, og ble ved midnattstid videresendt til Ilebu, hvor jeg har sittet fengslet 5½ måned uten politi- forhør.

..."Bobestyrerern, hr. overrettssakfører Hielm Friis, meddelte meg den 27. juli at han den 15. mai var oppnevnt til bestyrer av mitt bo. Han foråleste avsnitt av landssvikloven og konkluderte med at jeg som medlem av NS og Industriforbundets råd måtte være forberedt på å "bli flådd til skinnet." Jeg kunne i hvert fall ikke regne med å bli boende på Ullern. På forespørsel om jeg ikke hadde noen plan for utstyking av min eiendom, svarte jeg nei.

Av min familie var jeg allerede gjort bekjent med at der uriddelbart etter min fengsling ble foretatt politiundersøkelse av mitt hjem. Advokat Georg Lous, som deltok i undersøkelsen, presenterte seg etter avsluttet arbeide for min hustru. Han opplyste at de eftersøkte dokumenter ikke var funnet. Min hustru, som kjente adv. Lous som advokat for Skiensfjordens Kommunale Kraftselskap (SKK) i den siden 1942 verserende voldgiftssak mellom hovedaksjonærene i Forsgrunds Elektrometallurgiske Aktieselskap, var pinlig berørt da hun forsto at SKK sto bak den foretatte politiundersøkelse. "

..." Hielm Friis opplyste meg om: 1) at mitt kon- tor i Karl Johansgt. 16 var avstengt og spurte om nøkkel til sikkerhetsboks i Kreditkassen, 2) at der var avholdt generalforsamling til nytt styre i PEA, og at han hadde gitt driftsbestyrer T. Ellefsen fullmakt for min aksjepost, som Ellefsen forøvrig hadde meldt seg som kjøper av. I det nye styre har Ellefsen tatt min plass som adm. direktør, og kontor- sjef W. Frøis er valgt som varamann for aksjeminori- tetens representant, M. Jules Bloch, Genève. Aksje- majoriteten har besatt de øvrige plasser med bl.a. SKKs ~~adm~~ direktør Olav Strand. Hvilke beslutninger der forøvrig var fattet i generalforsamlingen og av det nyvalgte styre i PEA fikk jeg ikke kjennskap til. Da jeg spurte Hielm Friis om hvorledes han hadde kunnet gi Ellefsen fullmakt for min aksjepost, svarte han noe forlegen at Ellefsen hadde oppsøkt ham og ved den anledning uttalt sin uforbeholdne anerkjennelse av mitt 32-årige virke i PEA. Han til- føyet, at da jeg ikke hadde aksjemajoriteten, spilte fullmakten ingen rolle.

3) at alt vedr. min eiendom "Ullernborg" var beslaglagt og registrert."

..." Ved sitt besøk den 5. oktober meddelte Hielm Friis at han ved sin hjemkomst fra jakten ultimo september hadde funnet PEA installert med en kontor-dame på mitt ytre kontor. Ingeniør Ellefsen hadde henvendt seg til gårdens eier "Gjensidige" og tatt seg til rette. Jeg foreholdt bobestyreren det uhyrlige i at PEA uten videre hadde satt seg i besittelse av mitt kontor og derved skaffet seg ukontrollert adgang til mitt arkiv i 35 år.... Jeg ber Dem omgående ta Dem av denne sak med kontoret, da jeg er bange for at ing. Ellefsen står bak de anmeldelser som foreligger mot meg og er interessert i å fjerne fra mitt arkiv de dokumenter hvormed jeg kan tilbakevise de mot meg rettede beskyldninger."

"Ferronia"-saken

Gjennom en kriminalbetjent hadde jeg i midten av august fått overbrakt et brev fra advokat Sigmond, som på vegne av PEA gjorde krav på en erstatning på ca. 380000 kr. fordi jeg angivelig skulle ha vist manglende aktsomhet ved innkasseringen av tilgodehavendet for en avskipet last av ferrosilisium. Denne saken gir et ganske interessant innblikk i mine motstanderes karakter. Jeg gjengir den i korte trekk i sammenheng, skjnt jeg da må foregripe begivenheter som først ble modnet etter flere år.

Sammen med andre norske produsenter hadde vi i februar 1945 fått bestilling fra det tyske firma Die Vereinigten Stahlwerke på et parti ferrosilisium. Partiet ble avsendt den 21. april med skipet "Ferronia", som var sterkt forsinket. Betalingen var ordnet ved sjekk fra Deutsche Reichsbankstelle i Oslo. Den 26. april presenterte jeg sjekken i Norges Bank, som skulle overføre beløpet til PEAs konto i Kreditkassen, men tross gjentatte purringer ble overføringen ikke foretatt. Et tilsvarende parti fra Tinnfoss Jernverk, også skipet med "Ferronia," ble betalt, mens Norges Bank forhalte innløsningen av vår sjekk helt til frigjøringen kom og alle tyske anvisninger ble ublydige.

*For levering til
fikt. saks.*

*av Reichsbankens
den 26. april 1945
til Norges Bank
for at
ikke var betalt.*

Enhver vil vel innse det urimelige i at jeg av PEA skulle gjøres personlig ansvarlig for at Norges Bank unnlot å honorere sjekken for det avsendte vareparti. Men i et enda underligere lys kommer saken når jeg kan opplyse at den samme som fremsatte kravet - driftsbestyrer Ellefsen som da hadde overtatt min stilling i selskapet - selv hadde ivret for at vi skulle sende et dobbelt så stort kvantum ferrosilisium!

Dette er bekreftet i et brev som overrettssakfører Hielm Friis sendte direktør Ellefsen den 4. mars 1946:

"Som De vil erindre hadde De og jeg en konferanse på mitt kontor den 5. desember 1945 da De kom ned til meg på mitt kontor umiddelbart etter Deres møte hos direktør Christiansen på hans kontor i Karl Johansgt. 16. Jeg noterte dels mens De var nærværende og dels umiddelbart etterpå alt som ble nevnt under møtet, deriblant også det som De bekreftet i Deres påtegning på skrivelse av 24. januar 1946, nemlig at De hadde armodet direktør Christiansen om å forsøke å selge til tyskerne mere enn de 600 tonn som ble sendt med "Ferronia," og De anførte i den forbindelse - etter mitt notat: "Ellefsen mente det var best å selge mest mulig da varen ikke var første-klasses og prisen god."

I denne forbindelse kan jeg videre opplyse at jeg så sent som høsten 1949 fikk anledning til å treffe den sveitsiske Madame Charlotte Lachenal, sekretær i selskapet Météor. Hun var kommet til Norge fra Genève og ønsket å undersøke de kontroverser som var oppstått mellom SKK/PEA og meg. Her fikk hun også rede på sammenhengen med "Ferronia"-lasten, hvilket også fremgår av hennes rapport til Météor, som er i min besittelse.

Under oppholdet i Norge traff Madame Lachenal også min svigersønn, salgssjef J.L. Høst, og ved en ren tilfeldighet ble dette møtet overvært av direktør Strand i SKK og direktør Ellefsen i PEA, som var kommet for å hilse på henne i KNA-hotellet

Inviterer gjennomslag

Du kan se 17 i bilag

*til 20. fvsgruppens
stevning til forening*

loymøte av 30. nov. 1951

Arkivet som "forsvant"

Som nevnt i brevet til den oppnevnte forsvarer, ble jeg sittende fengslet i måned etter måned uten politiforhør, og fra møtene i forhørsretten (som alltid foregikk "på løpende bånd") kunne jeg ikke hente noen ~~større~~ viten om hva som var grunnlaget for min arrestasjon og lange innesperring. Senere har jeg imidlertid sett de offisielle dokumenter som lå i min saksmappe, og noen av dem kan det være av interesse å referere.

Ordren om fengsling er datert 11. mai 1945 og undertegnet for politimesteren av politifullmektig Johan v. ~~Koss~~ Koss. Den angir ganske kort:

"Grunn: NS-medlem, viseformann i Norges Industrieforbund. Beslutning: Fengsling i 15 dager..."

Neste dokument er "ordre om ransaking - beslag", utstedt 16. mai og signert for politimesteren av politifullmektig Per Eide. Her står det:

"Navn: Dir. Alex. Christensen. Hans privatarkiv samt arkivet tilhørende Forsgrunds Elektrometallurgiske ~~aktive~~ A/S, Karl Johansgt. 16.

Grunn: De to arkiver beslaglegges straks og ransakes sammen med

Advokat Georg Lous, Kirkegt. 14-16-18."

Dette navn er overstrøket og erstatet med:

"Driftsbestyrer ing. Ellefsen."

Så er også dette navnet strøket og strykningen av advokat Lous' navn opphevet. Hvorefter dokumentet har fått følgende påtegning:

"Kontoret forseglet og endel papirer innbrakt på Nr. 19 efter konf. med adv. Lous.

18/5.45. P.E."

Atte dager senere får man rede på ~~KXXXXXX~~ hvem som egentlig ville ha mitt arkiv, og som også oppnådde å få tak i det. Kriminalpolitiet utsteder ~~de~~ nemlig følgende ordre:

fra MLL 43-13